

Van klapluik naar valluik

Op 17 juli jl. is de Innovatiewet Strafvordering op zogenaamde internetconsultatie gegaan. Stakeholders hadden een termijn van circa zes weken waarbinnen zij konden reageren op dat wetsvoorstel. Stichting LANGZS luidt de noodklok over dit wetsvoorstel. LetselschadeNEWS vroeg redactielid Simone van Schaik de situatie toe te lichten voor onze lezers. Dit wetsontwerp heeft immers verregaande consequenties voor het verhaal van schade door slachtoffers in het strafproces.

Door Simone van Schaik

Inleiding

LANGZS heeft zich binnen deze consultatie met haar reactie gefocust op de voorgestelde afsplitsing van de vordering benadeelde partij, de zogenoemde 'klapluikconstructie', aangezien de voorgestelde plannen op dit punt, naar haar mening, een forse verslechtering betekent van de rechtspositie van slachtoffers van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven. Dit ondanks het feit dat in de toelichtende stukken bij dit wetsvoorstel herhaaldelijk wordt gesuggereerd dat aan deze voorgestelde afsplitsing voor het slachtoffer juist (veel) voordelen zitten.

Voegen in strafproces

Tot op heden is het zo geregeld dat een slachtoffer zijn vordering tot schadevergoeding kan indienen (voegen) in de strafzaak. Deze vordering tot schadevergoeding van het slachtoffer wordt een 'vordering of voeging benadeelde partij' genoemd en de vordering wordt tijdens de strafzitting behandeld.

Destijds was de overweging voor introductie van de vordering (voeging) als benadeelde partij vooral een proceseconomische. In de toelichtende stukken bij de wet behorend bij de introductie van die vordering werd opgemerkt dat de voegingprocedure haar bestaansrecht ontleent aan het gegeven dat de overheid een strafproces voert en door voeging wordt voorkomen 'dat twee partijen structureel worden betrokken in twee verschillende procedures ter vaststelling van de rechtgevolgen van een voorval'.

Verder wordt het bestaansrecht van het voegen ontleend aan het feit dat het strafbare feit in eerste instantie een inbreuk heeft gemaakt op de belangen van het slachtoffer. Er is dan ook een

goede reden om hem- waar mogelijk- binnen het strafproces de gelegenheid te bieden zijn civiele vordering te innen. Verder overwoog de toenmalige minister dat voeging binnen het strafproces in het algemeen eenvoudig en goedkoop is en voor alle betrokkenen een besparing van tijd en kosten oplevert. De aangehaalde passages benadrukken hoe vooruitstrevend, praktisch en vooral hoe veel meer doordacht de gedachtegang van de toenmalige minister was in tegenstelling tot de huidige.

'Stichting LANGZS luidt noodklok'

Het wetsvoorstel

In de nu voorgestelde 'klapluikconstructie' beveelt de voorzitter van de rechtbank (al voor de terechtzitting), of de rechtbank ter zitting, de afsplitsing en afzonderlijke behandeling van het verzoek tot schadevergoeding. Het is de bedoeling dat er een aparte schadevergoedingskamer komt, evenals een aparte behandeling ter zitting. De gedachte er achter is dat de strafzaak zich meer kan concentreren op de dader en de schadevergoedingskamer meer aandacht kan besteden aan de voeging. LANGZS meent echter dat de bestaande regeling van de voeging binnen het strafproces, na een aantal jaar ervaring in de praktijk, inmiddels uitstekend voldoet. Het lijkt de strafrechter steeds beter af te gaan om ook de vorderingen waarbij sprake is van grotere bedragen aan immateriële en/of materiële schade te beoordelen en vervolgens ook toe te wijzen in het strafvonnis. Onderbouwde vorderingen van slachtoffers van mensenhandel (met als materiële schade een jarenlang verlies aan verdienvermogen van de

slachtoffers), maar ook de vorderingen van nabestaanden (terzake van gederfde kosten van levensonderhoud door het verlies van een partner of ouder van een minderjarig kind), worden inmiddels steeds vaker toegewezen.

Deze vorderingen worden ongetwijfeld ook meer toegewezen omdat slachtoffers zich vaker laten bijstaan door een gespecialiseerde slachtofferadvocaat. Deze zal er altijd voor zorgen de vordering zo goed mogelijk te onderbouwen om succesvol te kunnen laten zijn. En daarmee draagt de advocaat van het slachtoffer meteen zorg voor het feit dat de vordering 'geen onevenredige belasting van het strafgeding' vormt, hetgeen immers een criterium is voor niet-ontvankelijkheid van de vordering.

Niet-ontvankelijkheid betekent dat de rechter letterlijk bepaalt dat men niet mee kan doen in de strafzaak en dat er voor de vordering tot schadevergoeding verwezen wordt naar de gewone c.q. civiele rechter. Op geen enkele wijze wordt echter in de toelichting van het wetsontwerp onderbouwd dat, zoals de minister stelt, (veel) slachtoffers van geweld- en zedenmisdrijven nu in de kou staan door een niet-ontvankelijk verklaring van hun vordering door de strafrechter. En dat de slachtoffers daardoor dan zijn aangewezen op de burgerlijke rechter of het Schadefonds Geweldsmisdrijven.

Afschaffing voorschotregeling

Een nog grotere zorg is dat in de nieuwe opzet de voorschotregeling (artikel 36 lid7 Sr) niet van toepassing wordt verklaard. De voorschotregeling is in 2011 in het leven geroepen. Deze voorschotregeling vindt zijn oorsprong in een speciale aanvullingswet uit 2007 van de toenmalige Kamerleden Wolfsen en Teeven (deze laatste is

overigens een partijgenoot van de huidige minister). Kort gezegd houdt deze regeling in dat indien de rechter bij toewijzing van schadevergoeding een schadevergoedingsmaatregel oplegt, de overheid bij ernstige geweld- en zedenmisdrijven (8 maanden na het definitieve strafvonnis), het dan nog openstaande bedrag van de vordering van het slachtoffer voorschiet aan het slachtoffer. Vervolgens gaat de overheid zelf bij de dader de vordering incasseren. In de toelichting bij deze aanvullingswet werd destijds gesteld dat deze schadevergoedingsmaatregel beoogt de strafrechtelijke positie van het slachtoffer te versterken door herstel van de rechtmatige toestand. Belangrijk voordeel daarbij voor het slachtoffer is dat het Openbaar Ministerie belast is met de tenuitvoerlegging. Te vaak duurde de tenuitvoerlegging, om welke redenen dan ook, te lang. Deze lange duur leidde vervolgens vaak tot onnodig extra leed bij de slachtoffers. Om dit extra leed te voorkomen is een voorschotregeling in het leven geroepen voor alle slachtoffers ten behoeve van wie zo'n maatregel is opgelegd.

In dit voorstel blijft de schadevergoedingsmaatregel nog wel in stand, zodat de incasso van toegewezen schadevergoedingen uitgevoerd wordt door het Centraal Justitiele

Incassobureau. Maar instandhouding van de schadevergoedingsmaatregel vergemakkelijkt niet perse de incasso van de vordering. Van een kale kip valt immers niet te plukken. En juist die voorschotregeling wordt in het huidige ontwerp redelijk terloops vervallen verklaart. LANGZS meent dat het buiten toepassing laten van de voorschotregeling tot onnodig (extra) leed zal leiden bij de slachtoffers aan wie een vordering wordt toegewezen door de strafrechter. Dan is er namelijk evident sprake van het opzettelijk creëren of risikeran van secundaire victimisatie bij de slachtoffers. Dat de minister wil bezuinigen kan, maar dan moet je dat expliciet aangeven en niet terloops net voor de zomervakantie met een zeer korte reactietijd.

'Extra leed slachtoffers'

Beziggehouden

De minister stelt, zoals al gezegd, de optie van afsplitsing van de vordering benadeelde partij voor en somt daarbij allerlei 'voordelen' op voor het slachtoffer. Maar in feite wordt het slachtoffer met de afgesplitste procedure 'beziggehouden' totdat de strafzaak in hoger beroep is afgerond.

Mocht de verdachte in hoger beroep in de strafzaak vrijgesproken worden dan kan de verdachte in het voorstel op dat moment alsnog vragen aan de rechtbank om de eventuele, inmiddels door het slachtoffer 'bevochten' veroordeling tot schadevergoeding (via de afgesplitste procedure), kwijt te schelden of (afhankelijk van de inhoud van het strafvonnis) te verminderen. Het slachtoffer heeft in dat geval dus absoluut geen tijd gewonnen door de afgesplitste procedure.

De optie om de voorzitter van de schadevergoedingskamer te laten bepalen dat voorafgaand aan de zitting (in de afgesplitste zaak) er een schriftelijke ronde voor slachtoffer en verdachte plaatsvindt om de standpunten van de vordering tot schadevergoeding over en weer toe te lichten, wordt nu ook al gelast door vooruitdenkende strafrechters ten aanzien van de voeging benadeelde partij. Ook dat is dus geen novum en kan prima zonder extra belasting op de strafzitting en binnen de context van de strafzaak plaatsvinden.

Indien een slachtoffer een civiele procedure start nadat de strafzaak is afgerond gaat het evenzeer alleen maar over het bestaan (causaliteit) en de vaststelling van de omvang van de schade; gewoonweg precies zoals nu voorgesteld wordt ten aanzien van de afgesplitste procedure. Daarin zit dus geen verschil en het levert al helemaal geen eenvoud op zoals gesteld wordt door de minister.

In de strafzaak is het niet kunnen horen van getuigen of deskundigen over de vordering van het slachtoffer evenmin een gemis. Immers via schriftelijk bewijs en een goede toelichting op de vordering op de strafzitting kan afdoende bewijs (voldoende 'aannemelijk' gemaakt) geleverd worden voor de ingediende vordering. Het kunnen horen van

JAARCONGRES LANGZS

Slachtoffers en advocaten: hoe veilig zijn zij?

Utrecht | Donderdag 28 november 2019 | 5 NOVA PO punten

LANGZS (Stichting Landelijk Advocaten Netwerk Gewelds- en Zeden Slachtoffers) organiseert haar jaarlijkse congres in 2019 over het thema 'Veiligheid'. Titel van het congres is 'Slachtoffers en advocaten: hoe veilig zijn zij?' Het begin 2019 gekozen thema kreeg op 18 september een dramatische maatschappelijke context als gevolg van de moord op advocaat Derk Wiersum. Wat komt aan de orde? Slachtoffers voelen zich niet veilig en vragen om bescherming. Zij vragen of politie en Openbaar Ministerie maatregelen nemen om hen te beveiligen en vragen welke dat zijn. Hoe gaat het Openbaar Ministerie om met veiligheid van gegevens en bescherming van bedreigde personen? Van slachtoffers? Van advocaten? Met bedreiging en vermeende bedreiging? En wat zijn de ervaringen van een bedreigde en beschermde misdaadjournalist? Wat publiceert de pers over bedreiging van personen? Terughoudend of juist niet?

En natuurlijk gaat het niet alleen om bedreiging en maatregelen. Maar ook om wat de impact is van daadwerkelijke (of vermeende) bedreiging. Hoe gaan we als advocaten en hulpverleners om met bedreigde slachtoffers? Hoe bevorderen we vanuit psychologisch gezichtspunt het veiligheidsgevoel van slachtoffers? Hoe gaan we als advocaten en hulpverleners ermee om wanneer we zelf worden bedreigd? Kortom een congres over bedreiging en veiligheid, over zorg en zelfredzaamheid.

Praktische informatie

Datum	Donderdag 28 november 2019
Plaats	Muntgebouw, Leidseweg 90, 3531 BG Utrecht
Tijd	09.30 – 17.15 uur
Kosten	€ 349.- ex btw
Ledenkorting	Bent u (aspirant)deelnemer van LANGZS, dan betaalt u € 249.- ex btw
PO punten	5 NOVA PO-punten
Inschrijven	Instituut voor Juridische Opleidingen (IvJO) www.ivjo.nl

INSTITUUT VOOR JURIDISCHE OPLEIDINGEN

getuigen en deskundigen bij complexe zaken (indien dit al nodig mocht zijn) is gewoonweg altijd al mogelijk geweest via de reguliere civiele procedure en dus niets bijzonders. Het slachtoffer heeft altijd nog de keuze om, indien nodig, naar de civiele rechter te gaan.

Drogredenen

Het argument dat slachtoffers niet snel de keuze maken om een civiel traject te gaan volgen maakt al helemaal niet dat een slachtoffer blij zal zijn met de voorgestelde afgesplitste procedure. Deze is in feite gewoon een civiele procedure alleen met een andere naam. Het slachtoffer hoeft inderdaad niet een inleidende civiele dagvaarding op te stellen en hoeft in het voorstel geen griffierechten te betalen. Kosten van verplichte procesvertegenwoordiging, in het geval een slachtoffer wel een civiel traject zou willen starten zijn er nu echter ook niet onder de €25.000,-. Daarbij komt nog dat door de speciale regeling voor slachtoffers van ernstige geweld- en zedenmisdrijven, zij in aanmerking komen voor kosteloze rechtsbijstand in zowel de strafzaak, als in een civiele procedure. Dat betekent dat zij geen kosten hoeven te maken voor inschakeling van een advocaat. Nu moet de vergoeding van de overheid natuurlijk wel omhoog, omdat anders de kans bestaat dat advocaten ervoor zullen moeten kiezen dit niet meer te doen. Advocatenkantoren kunnen immers niet draaien op €20,- per uur.

Daarbij kunnen slachtoffers in de huidige civiele procedure in hoger beroep hun vordering verhogen. Dat bij de voeging in het strafproces in hoger beroep de vordering niet verhoogd kan worden, wordt in de praktijk ondervangen door bepaalde te verwachten schade-posten in eerste aanleg al meteen te vorderen, zodat deze al in de voeging staan opgenomen. De rechtbank kan

de benadeelde partij dan ten aanzien van deze posten niet-ontvankelijk verklaren (want de kosten zijn nog niet gemaakt). Maar in de strafzaak in hoger beroep kunnen deze posten vervolgens nader onderbouwd worden zodra deze kosten daadwerkelijk zijn gemaakt. Derhalve leidt ook dit argument er niet toe dat slachtoffers beter af zijn in de voorgestelde afgesplitste procedure.

'Strijdig met Europese regelgeving'

Gevolgen voor ketenpartners

Wat betreft de uitvoeringsgevolgen voor de ketenpartners, waaronder rechterlijke macht en openbaar ministerie, zegt de minister dat deze op het eerste gezicht positief worden beoordeeld. "De voorgestelde regeling zou aansluiten bij het huidige systeem en voorkomt dat de hoofdzaak vertraging oploopt."

Nergens blijkt uit dat nu, en zo ja, hoe vaak en in welke mate een strafzaak vertraging oploopt door toedoen van de voeging benadeelde partij en wat de ketenpartners ervan vinden.

Averchts effect

Verwacht wordt door de minister dat er een afname van civiele zaken zal zijn terwijl eerder in ditzelfde verhaal door de minister is betoogd dat er juist weinig civiele zaken door deze slachtoffers worden gestart na de strafzaak.

Het zou volgens LANGZS eerder een toename van de werkdruk voor de rechterlijke macht betekenen indien niet de rechters die zich toch al over de strafzaak en de vordering benadeelde partij buigen hierover beslissen, maar nog eens drie extra rechters in de

schadevergoedingskamer zich met de zaak bezig moeten houden. En wat dan weer te denken van de mede in te voeren bepaling dat de politierechter ook verwijzing naar de voorgestelde afgesplitste procedure kan bevelen en daarmee de behandeling van de vordering van het slachtoffer naar drie rechters verwijst in plaats van de afdoening door één rechter?

Conclusie

Uiteindelijk lijkt de voorgestelde wet een eenvoudige korte termijn bezuinigingsmaatregel te zijn, verpakt in mooie woorden en zonder het beoogde effect. Temeer daar de wet 3 jaar na ingangsdatum pas geëvalueerd zal gaan worden en er dus niet, zoals normaliter het geval is, gekozen wordt voor een pilotperiode!

De zogenaamde klapluik-constructie lijkt dan ook een valluik-constructie te worden voor de groep slachtoffers die de minister nu zegt juist tegemoet te willen komen. Ook gaat het voorgestelde wetsontwerp in tegen de Europese Richtlijn van 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten. *Artikel 1 luidt; Deze richtlijn heeft tot doel ervoor te zorgen dat slachtoffers van strafbare feiten passende informatie, ondersteuning en bescherming krijgen en aan de strafprocedure kunnen deelnemen.*

Met het huidige wetsontwerp lijkt er ook een keuze gemaakt te worden om onder de reeds bestaande minimumnorm van de huidige regeling van de benadeelde partij in het strafproces, te willen duiken door nu een 'andere gerechtelijke procedure' te creëren. Daarmee komt een bestaande waarborg te vervallen en wordt in strijd met de Europese regelgeving gehandeld. ♦